

# ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

## The Relations Between Local Politics And Buddhist Monks In Kongchai District, Kalasin Province Thailand.

สถาพร วันนุกูล<sup>1</sup>, วินัย ผลเจริญ<sup>2</sup>, อลงกรณ์ อรรคแสง<sup>3</sup>

Sathaporn wannukul<sup>1</sup>, Vinai Poncharoen<sup>2</sup>, Alongkorn Akkasaeng<sup>3</sup>

### บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์และเพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ โดยเก็บข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลหลักในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 70 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า

นักการเมืองได้สร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ผ่านช่องทาง 10 รูปแบบ 1) ช่วยเหลืองานวัด 2) บริจาคเงินในงานบุญวัด 3) เป็นเจ้าภาพโรงทาน 4) สร้างศาสนวัตถุ 5) จัดหาอาหารในการเดินทาง 6) ถวายทุนการศึกษา 7) จัดสรรงบประมาณพัฒนาวัด 8) ผูกตนเป็นศิษย์ 9) ช่วยญาติพระสงฆ์ให้ทำงานในองค์กรการบริหารส่วนตำบล 10) ถวายเงินใช้ส่วนตัว ส่วนพระสงฆ์ได้สร้างความสัมพันธ์ต่อนักการเมืองโดยผ่านช่องทาง 2 รูปแบบ 1) ชี้แนะประชาชนให้ช่วยเลือกนักการเมือง 2) อนุญาตให้นักการเมืองหาเสียงภายในวัด

ผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ 1) ผลลัพธ์ต่อนักการเมืองคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนทางการเมือง 2) ผลลัพธ์ต่อพระสงฆ์คือการได้รับการอุปถัมภ์จากนักการเมือง 3) ผลลัพธ์ต่อสังคม ด้านบวกคือพระสงฆ์ได้รับงบประมาณจากนักการเมืองจัดงานปฏิบัติธรรมทำให้ชาวบ้านสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านลบคือประชาชนตำหนิพระสงฆ์ที่มีความเอนเอียงทางการเมือง 4) ผลลัพธ์ทางการเมือง ด้านบวกคือประชาชนตื่นตัวทางการเมืองโดยตรวจสอบการทำหน้าที่ของนักการเมืองด้านลบคือบุคคลที่พระสงฆ์สนับสนุนบางครั้งไม่มีความสามารถบริหารงานท้องถิ่นได้จริง

**คำสำคัญ :** พระสงฆ์กับการเมือง, ศาสนากับการเมือง, ศาสนในท้องถิ่น, บทบาทพระสงฆ์

<sup>1</sup> นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

<sup>2</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

<sup>3</sup> อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

<sup>1</sup> Master student in Politics and Government, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

<sup>2</sup> Assistant Professor, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

<sup>3</sup> Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

## Abstract

This research dealt with on relations between local politics and Buddhist monks in Kongchai district, Kalasin province and was conducted in order to study the forms and the results of building relationships between the local politicians and the Buddhist monks. The data were collected from all 70 monks/people who were key informants in the field.

The results of this study were as follows:

The politicians developed relationships with Buddhist monks through 10 aspects : 1) supporting the temple financially, 2) donating for the rituals, 3) hosting the almshouse, 4) producing religious objects, 5) providing vehicles, 6) offering scholarship, 7) allocating a budget to develop the temple, 8) nurturing disciples, 9) supporting the Buddhist monks' relatives to work in the sub district administrative organization, and 10) offering money for personal affairs. In the same way, the Buddhist monks corresponded with local politicians through 2 means: 1) conducting people to elect the politicians and 2) allowing the politicians to campaign in the temple.

The results of building up relationship between the local politicians and the Buddhist monks revealed that : 1) the local politicians were supported by the Buddhist monks, 2) the Buddhist monks were patronized by the politicians, 3) Buddhist monks received a budget for holding dharma-practice activities which encouraged people to apply Dharmic principles to their everyday lives. 4) Buddhist monks were blamed for political partiality, 5) people had political attentiveness by inspecting politicians' performances. In conclusions, the people who supported Buddhist monks were often incapable of local administrative duties.

**Keywords :** Buddhist monks and politics, Religion and politics, Religion in locality, Buddhist monks' roles

## บทนำ

พุทธศาสนากับวิถีชีวิตสังคมไทยมีความเกี่ยวพันกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตให้แก่คนในสังคม ในฐานะเป็นสถาบันทางสังคมที่มีการปลูกฝังทางวัฒนธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นเหมือนหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติทางสังคมและการปกครอง โดยมีบทบาทในวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในชีวิตประจำวัน ในทางสังคมและการปกครอง ซึ่งเป็นการอบรมกล่อมเกล้าให้ศาสนิกชนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และประเพณีหลายประการ

เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ เช่น ศีล 5 ประการ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ตลอดจนทั้งความมีเมตตาต่อผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักกตัญญูกตเวที เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นสื่อช่วยในการควบคุมทางสังคมและที่สำคัญพุทธศาสนายังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นมรดกแห่งชาติของชาวพุทธ เช่น ประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเพณี อัมพะदान้ำในภาคเหนือ เป็นต้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดอันก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันทางความเชื่อวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นศาสนาจึงมีความเกี่ยวเนื่องกับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวมตลอด

เสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ทั้งทางสังคมวัฒนธรรมและการเมือง (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2530: 16)

ปัจจุบัน พ.ศ.2556 อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งยังมีความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก โดยยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นไว้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 ที่เป็นประเพณีในท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่นระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน เพื่อปรารถนาความสงบสุขร่มเย็นของบ้านเมืองตามความเชื่อของคนในพื้นที่ ทั้งนี้บางประเพณีในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นไม่มีการรักษาไว้หรือจัดบุญประเพณีน้อยลง แต่ชาวอำเภอเมืองชัยยังคงรักษาและปฏิบัติเหมือนเดิม อาทิ บุญข้าวจี่ บุญคูณลาน บุญข้าชะ นอกจากนี้ยังมีบุญข้าวสารโดยจัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้ชาวบ้านเข้าวัดและมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับศาสนา ไม่เพียงเท่านั้นยังมีกิจกรรมที่นอกเหนือจากบุญประเพณีที่ทำให้ชาวบ้านเข้าวัดและใกล้ชิดกับวัดคือการสร้างข้อตกลงของชาวบ้านทุกหลังคาเรือนในการผลิตเปลี่ยนเวรเข้าวัดถวายภัตตาหารตลอดทั้งปีแก่พระสงฆ์ จึงแสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนายังมีความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่นี้และพระสงฆ์ยังคงมีอิทธิพลต่อพื้นฐานความเชื่อ เคารพและศรัทธาของชาวบ้าน จึงเป็นช่องทางของนักการเมืองหลายกลุ่มพยายามแฝงตัวในลักษณะสัญลักษณ์ของผู้มีคุณธรรมจริยธรรม เข้าไปอาศัยพระสงฆ์ในการหาเสียงเลือกตั้งอันเป็นประโยชน์ทางการเมือง ที่ได้ชัดคือการแลกเปลี่ยนระหว่างการบริจาคเงินหรือการสร้างศาสนวัตถุให้กับวัดเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางการเมือง และใช้พื้นที่ของวัดเป็นที่หาเสียง ไม่เพียงเท่านั้นยังดูเหมือนว่านักการเมืองบางคนทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นกลไกหาเสียงผ่านกาเทศน์ เพื่อสนับสนุนนโยบายทางการเมือง ซึ่งเป็น

อีกวิธีที่นิยมใช้ในการแข่งขันทางการเมืองระดับเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีความเด่นชัดมากกว่าการแข่งขันทางการเมืองในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและผู้แทนราษฎร เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับพระสงฆ์ในพื้นที่อยู่แล้ว โดยการเข้าไปแอบแฝงอาศัยพระสงฆ์นั้นจะกระทำด้วยตนเองโดยไม่ต้องผ่านตัวแทนหรือผู้ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำผลการวิจัย ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เสนอต่อหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการบริหารจัดการและองค์กรที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการเกี่ยวกับกิจการของคณะสงฆ์ ที่จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของพระสงฆ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมีวิธีในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ตรงกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ในชุมชน สถานภาพและผู้มีประสบการณ์โดยตรงในท้องถิ่น ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 6 กลุ่ม จำนวน 70 รูป/คน ได้แก่ 1) พระสงฆ์จำนวน 15 รูป 2) ประชาชนจำนวน 20 คน 3) กำนันผู้ใหญ่บ้านจำนวน 10 คน 4) นายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5 คน 5) สมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 15 คน 6) ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยสร้างแนวคำถามแบบกว้าง ๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิด ความมุ่งหมายและขอบเขตการวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาและเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้มีการเรียงลำดับคำถามสามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Studies) โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ทางวิชาการมาวิเคราะห์ร่วมกัน

3.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อจัดกระทำข้อมูลที่ได้จากการภาคสนามขั้นตอนต่อไปคือการนำเอาข้อมูลที่ได้มาจัดทำให้เป็นระบบโดยแยกแยะองค์ประกอบ วิเคราะห์ตีความพร้อมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ว่าสมเหตุสมผล

และมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในการตอบคำถามการวิจัยแต่ละประเด็นตามที่ระบุไว้

## ผลการวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักรการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเป็นการกระทำต่างตอบแทนผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายในลักษณะการช่วยเหลืออุปถัมภ์ต่อกัน อันนำไปสู่การช่วยเหลือพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ของนักรการเมืองเพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมืองของพระสงฆ์

1. รูปแบบและลักษณะที่นักรการเมืองสร้างความสัมพันธ์ต่อพระสงฆ์ ซึ่งมีทั้งหมด 10 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 นักรการเมืองเข้าไปช่วยเหลืองานบุญต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้นตั้งแต่เป็นผู้นำชาวบ้านเข้าไปจัดเตรียมสถานที่ จัดเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่องาน และยังประชาสัมพันธ์เชิญชวนชาวบ้านให้มาทำบุญพร้อมบริจาคทรัพย์ที่วัดซึ่งรูปแบบนี้มีความสำคัญและสามารถสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ได้มากที่สุด เนื่องจากว่าเป็นการแบ่งเบางานพระสงฆ์ได้เป็นอันมากในการจัดงานบุญต่าง ๆ

รูปแบบที่ 2 การบริจาคเงินของนักรการเมืองให้กับวัดในงานบุญประเพณีต่าง ๆ โดยจะเน้นให้การบริจาคเงินมากกว่าชาวบ้านทั่วไปเพื่อต้องการแสดงให้พระสงฆ์และชาวบ้านได้เห็นถึงความเป็นผู้หน้าที่ดีมีความเสียสละและช่วยเหลือสังคมมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งจะส่งผลดีต่อนักรการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

รูปแบบที่ 3 เป็นเจ้าภาพโรงทานอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมหรืองานบุญของวัดโดยใช้เงินส่วนตัวมากพอสมควรในการเป็นเจ้าภาพโรงทาน นักรการเมืองบางส่วนจะรับหน้าที่นี้ในการต้อนรับแขกด้วยวิธีตั้งโรงทาน ซึ่งจะมีผลที่ดีต่อนักรการเมืองคนนั้นเพราะการตั้งโรงทานจะมีชื่อ

เจ้าของโรงงานติดไว้อันจะเป็นการประชาสัมพันธ์ และหาเสียงนักการเมืองอีกด้วย

รูปแบบที่ 4 เป็นเจ้าภาพสร้างศาสนวัตถุ ให้แก่วัด โดยจะเป็นเจ้าภาพร่วมกับชาวบ้านในการ สร้างศาสนวัตถุที่จำเป็นต่อวัด เช่น กุฏิ ศาลา ห้อง น้ำ เป็นต้น และจะติดป้ายนามผู้บริจาคไว้ด้วย โดยปกติแล้วนักการเมืองจะเป็นผู้บริจาคทรัพย์ จำนวนที่มากกว่าประชาชนโดยทั่วไป ถ้าบริจาค มากชื่อผู้บริจาคจะอยู่อันดับต้น ๆ และสามารถมองเห็นได้ชัดกว่าคนอื่น

รูปแบบที่ 5 การจัดหารถเพื่ออำนวยความสะดวก ในการเดินทางแก่พระสงฆ์โดยนักการเมือง จะพิจารณาตนในการรับใช้พระสงฆ์ โดยวิธีการ จัดหารถรับส่งไปติดต่อรุระ โดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายตลอดการเดินทาง อันเป็นการเข้าไปตีสนิท และให้การช่วยเหลืออุปถัมภ์ต่อพระสงฆ์ซึ่งนำมาสู่ความสัมพันธ์แบบส่วนตัวมากขึ้น

รูปแบบที่ 6 ถวายทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ในรูปแบบนี้นักการเมืองจะเข้าไปถามความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่พระสงฆ์ ด้วยการถวายเงินค่าเทอมพร้อมทั้งค่าโดยสารในการเดินทาง ซึ่งรูปแบบนี้จะทำเฉพาะกับพระสงฆ์ที่กำลังศึกษา อันเป็นผลทำให้เมื่อนักการเมืองมีสิ่งใดที่ต้องการให้พระสงฆ์ช่วยเหลือก็จะได้รับการสนองตอบเป็นอย่างดี

รูปแบบที่ 7 นักการเมืองช่วยสนับสนุน จัดสรรงบประมาณท้องถิ่นเพื่อพัฒนาวัด เช่น ถนน งบประมาณจัดงานประเพณี งานปฏิบัติธรรมและงานวันสำคัญทางศาสนาที่จัดในวัด เป็นต้น เพื่อหวังในการสนับสนุนทางการเมืองจากพระสงฆ์ ซึ่งการกระทำในรูปแบบนี้จะทำในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังได้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รูปแบบที่ 8 การที่นักการเมืองแสดงตนเป็นลูกศิษย์ของพระสงฆ์เกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง หรือมีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ มีประชาชนศรัทธา จำนวนมากซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีผลในทางการเมือง

เมือง เนื่องจากว่านักการเมืองได้อาศัยความศรัทธา ของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ โดยการเปลี่ยนแปลง ศรัทธาของประชาชนเป็นคะแนนเสียงของนักการเมือง อีกอย่างความประพฤติเช่นนี้ย่อมส่งผลทำให้ พระสงฆ์มีความเมตตาสนับสนุนทางการเมืองในฐานะเป็นลูกศิษย์ของตน

รูปแบบที่ 9 นักการเมืองช่วยเหลือญาติ ของพระสงฆ์ให้เข้าไปทำงานในองค์การบริหารส่วน ตำบล โดยรูปแบบนี้จะเข้าไปในลักษณะของนักการเมืองเข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ โดยยื่น ข้อตกลงว่าถ้าพระสงฆ์ให้การสนับสนุนทางการเมือง เมื่อเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็จะได้รับ ญาติของพระสงฆ์เข้ามาทำงานในองค์การบริหาร ส่วนตำบลด้วย โดยรูปแบบวิธีนี้เชื่อว่าเป็นรูปแบบ ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในบางตำบล ผู้ที่รู้ข้อมูลนี้จึงเป็น บุคคลที่ใกล้ชิดนักการเมืองหรือพระสงฆ์เท่านั้น

รูปแบบที่ 10 นักการเมืองจะถวายเงินเพื่อ ใช้ส่วนตัวแก่พระสงฆ์ ส่วนมากนักการเมืองจะทำ ในช่วงก่อนหมดวาระและหลังได้เข้าดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ดังนั้นการกระทำแบบนี้เป็นช่องทาง หนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระ สงฆ์กับนักการเมือง

รูปแบบและลักษณะการสร้าง ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ต่อนักการเมืองซึ่งมีทั้งหมด 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 การสนับสนุนนักการเมือง ของพระสงฆ์ซึ่งลักษณะนี้จะมีอยู่สองแบบ คือ การช่วยเหลือแบบโจ่งแจ้งด้วยวิธีการบอกกล่าว แนะนำนักการเมืองให้แก่ชาวบ้านที่มาทำบุญที่วัด พร้อมทั้งกล่าวถึงคุณงามความดีให้ได้รับรู้ เพื่อให้ ชาวบ้านได้เห็นความดีที่เคยทำและช่วยเหลือให้ เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง การช่วยเหลือ อีกอย่างคือแบบไม่โจ่งแจ้งด้วยวิธีการบอกกล่าว สนับสนุนทางการเมืองโดยผ่านการเทศน์เมื่อพระ สงฆ์มีโอกาสในการแสดงธรรมแก่ประชาชน

รูปแบบที่ 2 พระสงฆ์อนุญาตให้นักการเมือง เข้าไปใช้พื้นที่ปราศรัยหาเสียงภายในวัด

นอกจากนี้ยังอนุญาตให้นักการเมืองใช้พื้นที่ภายในวัดหรือบริเวณหน้าวัดในการติดป้ายหาเสียงอีกด้วย ซึ่งรูปแบบนี้ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ฝ่ายตรงข้ามนักการเมืองที่พระสงฆ์ให้การสนับสนุน นำมาสู่การทะเลาะวิวาทกับพระสงฆ์

2. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลลัพธ์ต่อนักการเมือง คือ ได้รับการสนับสนุนในการหาเสียงจากพระสงฆ์ที่มีผลต่อประชาชนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนักการเมืองให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ผลลัพธ์ต่อพระสงฆ์ คือ ได้รับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือต่อวัดและพระสงฆ์จากนักการเมือง นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้รับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาวัดหรือกิจกรรมภายในวัดที่พระสงฆ์ร้องขอจากหน่วยงานท้องถิ่นที่นักการเมืองเข้าไปดำรงตำแหน่ง

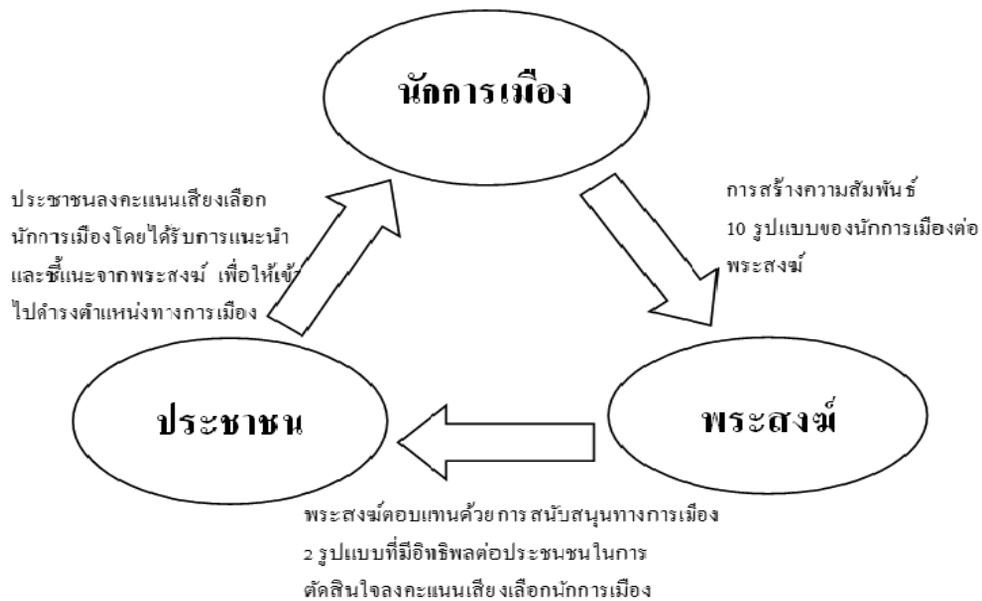
ผลลัพธ์ต่อสังคม ในด้านบวกคือ เมื่อพระสงฆ์ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากนักการเมืองที่จัดสรรให้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางศาสนาให้กับวัดซึ่งมักมีการจัดงานปฏิบัติธรรมไปด้วยอันจะทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสได้เรียนรู้ถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และมีผลดีในการส่งเสริมความประพฤติที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมได้มาก ส่วนในด้านลบคือ พระสงฆ์มีความเอนเอียงทางการเมืองทำให้ประชาชนบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของพระสงฆ์จึงทำให้เกิดขี้นพระสงฆ์พร้อมทั้งไม่ก่อให้เกิดความศรัทธาส่งผลให้ประชาชนบางส่วนไม่เข้าวัด

ผลลัพธ์ต่อการเมือง ในด้านบวก คือ สามารถสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยการตรวจสอบพร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองต่อสังคมว่าเป็นอย่างไรซึ่งจะมีผลในทางการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ส่วนในด้านลบคือ การที่

พระสงฆ์เข้าไปชี้หน้าความคิดในการตัดสินใจของประชาชนเลือกนักการเมืองตามที่พระสงฆ์แนะนำ ทำให้บางครั้งการเลือกตั้งเพื่อคัดเลือบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานท้องถิ่นไม่สามารถทำได้เต็มที่และการแทรกแซงการเมืองของพระสงฆ์ถือว่าเป็นการไม่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการเลือกตั้งอย่างแท้จริง

## อภิปรายผล

1. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการวิจัยนั้นพบว่า รูปแบบและลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นกิจกรรมที่นักการเมืองได้ผลิตและสร้างขึ้นมาเพื่อการแลกเปลี่ยนและการตอบแทนผลประโยชน์หรือทรัพยากรในทางการเมืองเชิงลักษณะของการอุปถัมภ์ที่เคลือบไว้ด้วยหลักของศีลธรรมทางสังคมกับพระสงฆ์ในรูปแบบสิ่งของ เงินทอง สินน้ำใจ ช่วยเหลืองานบุญและการแสดงความเคารพนับถือ เพื่อให้พระสงฆ์เกิดความประทับใจซาบซึ้งใจอันก่อให้เกิดมิตรภาพและมีความรักใคร่ช่วยเหลือกัน อันเป็นปัจจัยที่นักการเมืองได้นำเข้ามาทำการแลกเปลี่ยนกับการสนับสนุนทางการเมืองจากพระสงฆ์สอดคล้องกับแนวคิดของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2547: 97-102) ที่ว่าความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในระบบตลาด ที่ประยุกต์นำมาใช้ในการซื้อขายคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงิน สิ่งของ การจัดเลี้ยงให้ค่าตอบแทน และสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์เฉพาะตัวบุคคลหรือกลุ่มคนโดยเอาระบบอุปถัมภ์มาเคลือบไว้ โดยเนื้อแท้แล้วเป็นการแลกเปลี่ยนในระบบตลาดอันเป็นเรื่องของเงินตราล้วน ๆ มากกว่าระบบอุปถัมภ์ที่ผู้ให้กับผู้รับไม่จำเป็นต้องมีความรู้สึกจงรักภักดีต่อกันเหมือนระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิม



ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

การสร้างความสัมพันธ์ของนักการเมืองต่อพระสงฆ์ 10 รูปแบบ ดังนี้ 1. การเข้าไปช่วยเหลือกิจกรรมงานวัด 2. การที่นักการเมืองให้การสนับสนุนบริจาคทรัพย์ให้กับวัด 3. การเป็นเจ้าของภาพโรงงานอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมในวัดหรืองานบุญของวัดซึ่งเป็นการแจกอาหารและเครื่องดื่มฟรี 4. การเป็นเจ้าของภาพสร้างศาสนวัตถุให้แก่วัด 5. การที่นักการเมืองเป็นผู้จัดหารถยนต์เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกสบายแก่พระสงฆ์ในการเดินทางโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ 6. การที่นักการเมืองเข้าไปปวารณาถวายทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ที่กำลังศึกษา 7. นักการเมืองได้จัดสรรงบประมาณท้องถิ่นเพื่อพัฒนาวัด เช่น ถนน งบประมาณจัดงานประเพณี เป็นต้น 8. การที่นักการเมืองแสดงตนเป็นศิษย์ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นการฝากตัวหรือแสดงตนเป็นลูกศิษย์กับพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงและประชาชนศรัทธามากในพื้นที่ 9. การเสนอช่วยฝากญาติของพระสงฆ์ให้เข้าไปทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ด้วยอำนาจของนักการเมืองเมื่อได้เข้าไปดำรง

ตำแหน่งทางการเมือง 10. การถวายเงินเพื่อใช้ส่วนตัวแก่พระสงฆ์ เป็นการถวายเงินให้แก่พระสงฆ์เพื่อใช้ส่วนตัวตามความต้องการ การสร้างความสัมพันธ์ทั้ง 10 รูปแบบของนักการเมืองต่อพระสงฆ์ซึ่งมีผลทำให้เกิดความพอใจต่อพระสงฆ์ทำให้พระสงฆ์สนับสนุนทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยัณห์จิรสัตย์สุนทร (2531: 156-166) ที่ว่า ความสัมพันธ์อุปถัมภ์ของผู้สมัครกับหัวหน้านั้นได้ใช้หลักธรรมะเรื่องสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์และยึดเหนี่ยวกับบุคคล คือ 1. ความสัมพันธ์ที่ผู้สมัครกับหัวหน้าเสนออาศัยการให้เงินการแจกสิ่งของโดยใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ 2. ความสัมพันธ์ที่ผู้สมัครกับหัวหน้าคะแนนใช้วาจาอ่อนหวานมาเป็นเครื่องมือ 3. ความสัมพันธ์ที่ผู้สมัครกับหัวหน้าได้มีการอาศัยโดยมีการช่วยเหลือสร้างสาธารณประโยชน์แก่บุคคลอื่นและชุมชนมาเป็นเครื่องมือ 4. ความสัมพันธ์ที่ผู้สมัครกับหัวหน้าได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จากพฤติกรรมที่นักการเมืองได้แสดงออกกับวัดและพระสงฆ์เป็นการตอก

เข้าถึงความเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีน้ำใจ เป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อนักการเมือง อีกทั้งยังเป็นการสร้างมโนคติในเรื่องคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ต่อพระสงฆ์และประชาชน ทั้งที่เป็นการกระทำที่ แอบแฝงเพื่อหวังผลประโยชน์ก็ตาม

การสร้างความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ต่อนักการเมือง 2 รูปแบบ ดังนี้ 1. การที่พระสงฆ์ ชี้้นำให้ประชาชนเลือกนักการเมืองที่สนับสนุน ทั้งนี้พระสงฆ์จะสนับสนุนโดยการแสดงออกแบบ เปิดเผย คือ พูดในลักษณะขอพิณทบาตให้คน ไปทำบุญที่วัดช่วยเหลือนักการเมือง และการแสดงออกแบบไม่เปิดเผย โดยจะอาศัยช่วงเวลา ในการแสดงธรรมบางครั้งก็จะมีการยกตัวอย่างที่เป็นคนดีซึ่งคนดีนั้นพระสงฆ์อาจจะยกนักการเมือง ที่สนับสนุนเป็นตัวอย่าง ส่วนคนไม่ดีหรือไม่เหมาะสมต่อความเป็นผู้นำอาจจะยกนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม 2. การอนุญาตให้นักการเมืองเข้าไปหาเสียง หรือใช้พื้นที่ปราศรัยและติดป้ายหาเสียงภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Berlo (เบญจามังคละพฤกษ์, 2551: 14-15 อ้างอิงจากBerlo, 1996: p32) ที่ว่าองค์ประกอบกระบวนการสื่อสาร การเมือง 1. ทักษะในการสื่อสารคือความสามารถ ในการถ่ายทอดสารทั้งในด้านการพูด การเขียน การแสดงสีหน้าท่าทางประกอบระหว่างการสื่อสาร 2. ทักษะคิด เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารมาก เนื่องจากบุคคลมักจะประเมินสื่อต่าง ๆ เข้าข้างตนเองและจะสื่อสารได้ดีในเรื่องที่มีทัศนคติตรงกัน 3. ความรู้ หมายถึงการมีความรู้ในข้อมูลข่าวสารที่ ถูกต้องแม่นยำจะส่งผลให้การสื่อสารนั้นถูกต้องและ น่าเชื่อถือ 4. ระบบสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การสื่อสารของบุคคล

รูปแบบและลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ส่วนใหญ่ การสร้างความสัมพันธ์มักเกิดจากนักการเมืองเป็นผู้เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ก่อน โดยมักเป็นการกระทำที่ให้ปรากฏต่อหน้าชุมชนที่มีประชาชนจำนวนมาก ด้วยวิธีการ

ให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งให้การอุปถัมภ์วัดและพระสงฆ์เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันจนก่อให้เกิดมิตรภาพและความเชื่อใจระหว่างกัน จากนั้นจึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนจากพระสงฆ์แก่นักการเมือง แต่ความสัมพันธ์เช่นนี้จะไม่คงทนถาวรตลอดไปถ้าหากว่าฝ่ายใดไม่ตอบสนองต่อความต้องการอีกฝ่ายหรือมีบุคคลอื่นให้ผลประโยชน์มากกว่า โดยมากแล้วฝ่ายพระสงฆ์มักจะเป็นผู้เปลี่ยนความสัมพันธ์ก่อน 2. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ ในเขตอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้

1. ผลลัพธ์ต่อนักการเมือง คือการที่นักการเมืองเข้าไปช่วยเหลือให้การอุปถัมภ์วัดและพระสงฆ์ เท่ากับเป็นการสร้างฐานเสียงคะแนนทางการเมืองของตนเอง เนื่องจากจะได้รับการสนับสนุนในการหาเสียงจากพระสงฆ์ด้วยการแนะนำและร้องขอให้เลือกนักการเมืองโดยการอ้างบุคคลที่เป็นคนดีช่วยเหลือสังคม เนื่องด้วยพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชน ทำให้ประชาชนตีความตามพระสงฆ์ว่าเป็นคนดี จึงส่งผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนักการเมือง

2. ผลลัพธ์ต่อพระสงฆ์ คือได้รับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือวัดและพระสงฆ์จากนักการเมืองต่อไปด้วยวิธีและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการประสานต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อระหว่างกัน นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้รับการจัดสรรงบประมาณพัฒนาวัดหรือกิจกรรมภายในวัดที่พระสงฆ์ร้องขอจากหน่วยงานท้องถิ่นที่นักการเมืองเข้าไปดำรงตำแหน่ง สอดคล้องกับการศึกษาของจรรยา พิทยักณฑ์ (2540) ที่ว่าเมื่อสังคมมีแนวโน้มว่าจะถือเงินและอำนาจเป็นเรื่องสำคัญ พระสงฆ์บางส่วนที่ไม่เข้าใจปัญหาที่ซับซ้อนนี้ ก็ย่อมถูกระบบเสรีทุนนิยม ครอบงำความเห็นตามไปว่า คนมีเงินมีอำนาจเป็นคนดี พระสงฆ์ที่มีความคิดเช่นนี้จึงนำตนและวัดไปพัวพันอยู่กับคนมีเงิน มีอำนาจในขณะเดียวกันตนเองก็ตกเป็นอุปกรณ์ทางเศรษฐกิจและ

การเมืองของชนชั้นนำทางสังคมทำให้พระสงฆ์บางส่วนยึดติดในลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกธรรมอื่น ๆ แต่การยึดติดนี้ถ้าพิจารณาทางด้านฆราวาสแล้วไม่น่าจะมีปัญหาอะไร ถ้าพิจารณาด้านหลักธรรมอาจจะได้รับการติเตียน แต่ถ้าพิจารณาด้านหลักธรรมที่จะนำมาใช้กับสังคม ก็ไม่น่าจะมีความเสียหายต่อพระสงฆ์อย่างไรเพราะการยึดติดในสิ่งเหล่านี้มีผลน้อยมากต่อการมีความเชื่อทั้งในพุทธธรรมและในลัทธิการเมืองของพระสงฆ์

3. ผลลัพธ์ต่อสังคม ผลลัพธ์ด้านบวกคือเมื่อพระสงฆ์ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากนักการเมืองที่จัดสรรให้ในการจัดกิจกรรมต่างๆที่มีความสำคัญทางศาสนาให้กับวัด ซึ่งมักจัดงานปฏิบัติธรรมไปพร้อมๆ กันจะทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ดีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งได้ปฏิบัติธรรมเพื่อเรียนรู้ถึงความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและได้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากว่างบประมาณของหน่วยงานท้องถิ่นที่นักการเมืองจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมแก่พระสงฆ์จะมีผลดีในทางส่งเสริมความประพฤติที่ดีของประชาชนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมได้มากสอดคล้องกับการศึกษาของนิพนธ์ ศรีตระกูล (2549) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักการเมืองในระบบการเลือกตั้งอาจส่งผลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ผลที่เป็นเป้าหมายของนักการเมืองคือ ฐานคะแนนเสียงจากประชาชนในเขตชุมชนที่วัดตั้งอยู่ ความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักการเมือง พบว่าเป็นการอุปถัมภ์ที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน นั่นคือความต้องการคะแนนเสียงในการสมัครรับเลือกตั้งให้ได้มากที่สุดเพื่อให้ได้รับเลือกเข้าไปทำหน้าที่ตัวแทนของประชาชน การเข้าร่วมกิจกรรมและให้การอุปถัมภ์กิจกรรมของนักการเมืองจึงเสมือนเป็นการร่วมทำบุญกุศลส่งผลให้ภาพลักษณ์ของนักการเมืองนั้นเป็นคนใจบุญ ส่วนผลลัพธ์ด้านลบ คือการที่พระสงฆ์สนับสนุนและ

มีความเอนเอียงทางการเมืองทำให้ประชาชนบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกล่าวติเตียนพระสงฆ์ พร้อมทั้งทำให้ความศรัทธาและความเชื่อถือลดน้อยลง มีผลทำให้ประชาชนเหล่านั้นไม่เข้าวัด บางครั้งจึงทำให้ขาดโอกาสในการร่วมกิจกรรมภายในวัด ซึ่งถือได้ว่าการร่วมกิจกรรมภายในวัดที่ประชาชนร่วมกันจัดทำนั้นเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในเรื่องของความสามัคคี ไม่เพียงเท่านั้นยังทำให้สังคมแบ่งแยกความคิดเป็นสองฝ่ายของผู้เข้าวัดและไม่เข้าวัดอีกด้วย ซึ่งมีผลต่อกระทบต่อการสร้างความสามัคคีของคนในสังคม

4. ผลลัพธ์ทางการเมือง ผลลัพธ์ด้านบวก คือมีส่วนทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง โดยการสำรวจตรวจสอบพร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตในตัวของนักการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองต่อสังคมว่าเป็นอย่างไร โดยมีผลในทางการเมืองในการเลือกตั้งครั้งต่อไป เท่ากับว่านักการเมืองถูกตรวจสอบจากประชาชนอยู่ตลอดเวลา ผลลัพธ์ด้านลบ การที่พระสงฆ์มีความเอนเอียงทางการเมืองจะเห็นได้จากการสนับสนุนนักการเมือง ทำให้ต้องเข้าไปแทรกแซงและชักนำความคิดต่อการตัดสินใจของประชาชนให้เลือกนักการเมืองตามที่พระสงฆ์แนะนำ ซึ่งบางครั้งบุคคลที่พระสงฆ์แนะนำนั้นไม่เหมาะที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองแต่อย่างใด แต่เพียงเพราะบุคคลนั้นได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์เท่านั้น จึงทำให้มีโอกาสเข้าไปมีอำนาจในการบริหารท้องถิ่นทำให้กระบวนการคัดเลือกขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้การที่นักการเมืองให้ความสำคัญกับวัดและพระสงฆ์มากเกินไป จนทำให้การปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนมีความสำคัญในลำดับรองลงมา ซึ่งจะเห็นได้จากที่ข้อมูลของนักการเมืองบางคนที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า งานวัดนั้นสำคัญและมีผลต่อคะแนนเสียงมากจะต้องไปร่วมและขาดไม่ได้ แต่ถ้าเป็นงานบุญของประชาชนจัดขึ้นจะไปได้หรือไม่ก็ได้โดยอ้างเหตุผลว่าติดภารกิจที่อื่น ทำให้เห็นว่านักการเมืองมุ่งหวังหรือคาดหวังต่อคะแนน

เสี่ยงเลือกตั้งภายในวัดมากเกินไป อันขัดต่อความเป็นนักการเมืองที่ต้องรับใช้สังคมและให้ความสำคัญกับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ตามที่ประชาชนได้คาดหวังไว้สอดคล้องกับแนวคิดจำรงค์ ทองประเสริฐ (2542: 209) ที่ว่า การเมืองเข้ามาแทรกแซงพุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนาวิปริตผันแปรมานานแล้ว จนตกเป็นเครื่องมือของนักปกครองนักการเมืองเสมอมา และพระสงฆ์ก็ตกเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองโดยไม่รู้ตัว

## ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตอำเภอห้วยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักการเมืองท้องถิ่นนั้นเป็นความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนด้วยรูปแบบและวิธีต่าง ๆ โดยทั้งสองฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรให้หน่วยงานภาครัฐร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ได้ชี้แจงให้ความรู้แก่พระสงฆ์ นักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนถึงผลที่ได้จากการวิจัยที่เป็นผลด้านบวกเพื่อให้รักษาสิ่งเหล่านี้ไว้และผลในด้านลบเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้เกิดผลดีต่อส่วนรวมของสังคมในท้องถิ่น

1.2 ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ เสนอแนะสิ่งสมควรประพฤติในลักษณะของการเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและไม่ส่งผลเสียต่อศาสนา

### 2. ข้อเสนอแนะในการนำไปศึกษา

2.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอใกล้เคียงว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลนำไปปรับปรุงและแก้ไขต่อความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของนักการเมืองกับพระสงฆ์

2.2 ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ว่าเป็นอย่างใด ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลนำไปปรับปรุงกฎระเบียบทางคณะสงฆ์ ต่อการมีบทบาททางการเมืองที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักของศาสนา

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาช่วยเหลือเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ อาจารย์ ดร.อลงกรณ์ อรรถแสง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์และอาจารย์ ดร.ทัชชวิวัฒน์ เหล่าสุวรรณ ผู้วิจัยจึงขออนุโมทนาขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

## เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2542). *พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ : คอมแพคท์พรีนซ์.
- จรรยา ทิพย์กัณฑ์. (2540). *ความคิดทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาพระสงฆ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์* (รายงานผลการวิจัย). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). *อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- นิพนธ์ ศรีตระกูล. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับนักการเมืองท้องถิ่นในระบบการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครเชียงใหม่*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เบญจา มังคะละพฤษ์. (2551). *การสื่อสารทางการเมืองของพระสงฆ์ไทยกรณีศึกษาพระธรรมวิสุทธิมงคล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2527). *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริย์พันธ์จิรสัตย์สุนทร. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าคณะกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบการเลือกตั้งไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.